

การประเมินผลการดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีในพื้นที่จังหวัดสมุทรสาคร EVALUATION OF OTOP NAWATWITHI TOURISM COMMUNITY PROJECT IN SAMUTSAKHON PROVINCE

ดร.อุกฤษฏ์ ชาวแพรกน้อย

Dr.Urkit Chaopraeknoi

สาขาวิชาการบริหารการจัดการภาครัฐ วิทยาลัยเทคโนโลยีสยาม กรุงเทพมหานคร 10600

Program in Public Management, Siam Technology College, Bangkok 10600, Thailand

*Corresponding author: E-mail: drurkit@hotmail.com

รับบทความ 27 มีนาคม 2562 แก้ไขบทความ 30 พฤษภาคม 2562 ตอรับบทความ 8 สิงหาคม 2562 เผยแพร่บทความ มกราคม 2563

บทคัดย่อ

การวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) ศึกษาการประเมินผลโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของจังหวัดสมุทรสาคร ตามแนวทาง CIPP (2) ศึกษาผลการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีที่มีผลกระทบต่อชุมชน และ (3) แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต โดยผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยวิธีการวิจัยเชิงผสม โดยรวบรวมข้อมูลจาก (1) ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ 192 คน และ (2) ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ 20 คน ผลการวิจัยสรุปได้ดังนี้

1. การประเมินผลโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของจังหวัดสมุทรสาคร ตามแนวทาง CIPP พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมี (1) ด้านการประเมินผลผลิต โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก และมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกด้าน โดยมีเรื่องโครงการนี้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ รองลงมาตามลำดับ คือ (2) ด้านการประเมินบริบทแวดล้อม อยู่ในระดับมากและโดยมีเรื่องโครงการช่วยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการให้เป็นฐานกระจายรายได้และการสร้างงานให้ชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ (3) ด้านการประเมินกระบวนการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีเรื่องกระบวนการดำเนินงานมีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ และ (4) ด้านการประเมินปัจจัยนำเข้า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีเรื่องความพร้อมของทรัพยากรที่จำเป็น เช่น เทคโนโลยี แผนงาน กำลังคน งบประมาณ แหล่งเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือครุภัณฑ์ เป็นต้น มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้

2. ผลการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีที่มีผลกระทบต่อชุมชน พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมี (1) ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกด้าน โดยมีเรื่องชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน รองลงมาตามลำดับ (2) ด้านจิตใจ พบว่า หมู่บ้านเห็นคุณค่า และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ (3) ด้านสังคมอยู่ในระดับมาก โดยมีเรื่องการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เข้าใจกันมากขึ้น และสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ (4) ด้านวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก โดยมีเรื่องการค้นหาค่าเอกลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ชุมชนมีการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ และ (5) ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีเรื่องการทำโครงการฯ ส่งผลให้หลาย ๆ หมู่บ้านมีการกำหนดมาตรการดูแลจัดการสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้

3. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต พบว่า ผลการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชนทำให้หมู่บ้านมีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนให้หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นที่รู้จักมากขึ้น และมีการนำนักท่องเที่ยว คณะศึกษาดูงาน และส่วนราชการต่าง ๆ เข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้านมากขึ้น

คำสำคัญ: การประเมินผล, OTOP นวัตวิถี, สมุทรสาคร

ABSTRACT

The objectives of this research aimed to (1) study the evaluation of the “Nawatwithi” OTOP Community Tourism Project of Samut Sakhon Province in accordance with the CIPP guidelines, (2) study the effects after the operation of the “Nawatwithi” OTOP Community Tourism Project that impacts the community, and (3) establish

the guidelines for future tourist attraction development. The researcher employed mixed methods research for data collection from 192 informants for quantitative data, and 20 informants for qualitative data. The results can be summarized as follows:

1. The evaluation of the “Nawatwithi” OTOP Community Tourism Project of Samut Sakhon Province, accordance with the CIPP guidelines revealed that the following aspects as a whole were rated at a high level comprising 1) the products evaluation as a whole was at a high level and comparing with all aspects, the item on this project has achieved the objectives, followed by 2) the context evaluation with a high level and comparing with all aspects, the item on The project assists the development of tourist attractions, products and services as so to a revenue distribution base and job creation for the community, 3) The process evaluation as a whole was at a moderate level. The item on an activity operational process was rated at an appropriate level with the mean scores higher than other items, and 4) The input evaluation as a whole was at a moderate level. The availability of necessary resources in terms of technology, plans, manpower, budgets, funding sources, equipment, places, supplies etc. was at an appropriate level which was higher than the other items.

2. The implementation results of the “Nawatwithi” OTOP Community Tourism Project impact to the community revealed that the overall result was at a high level comprising (1) the economy was at a high level and had higher mean scores than other aspects, on the item of increasing community income because of the tourists visiting the village, followed by (2) the psychological aspect found that the item on villagers realizing the values and taking local pride had higher mean scores than the other items, (3) The social aspect was at a high level as to the villagers’ discussion, opinions exchange that created more understanding and participation in the community. This aspect’s mean score was higher than other aspects, (4) the culture aspect was at a high level and higher than other aspects. The item on searching for identity, culture and local wisdom was portrayed in the community as enabling to continuously preserve and inherit the local culture, and (5) the environment aspect was at a high level and higher than other aspects. The item on the project implementation resulting in many villages defining the measures for taking care of the environment.

3. The guidelines for future tourist attraction development found that the implementation of the “Nawatwithi” OTOP Community Tourism Project in accordance with the guidelines of the Community Development Department helped create the village identity and interesting activities to attract tourists. Therefore, the relevant agencies shall support the village tourism by using the “Nawatwithi” OTOP Community Tourism Project and bringing tourists, and a study visit by various government sectors.

Keywords: Evaluation, OTOP Nawatwithi, Samut Sakhon

บทนำ

การพัฒนาประเทศตามแผนพัฒนาเศรษฐกิจแห่งชาติในยุคแรกเป็นการนำแนวความคิดเรื่องการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจมาใช้เพื่อทำให้สังคมไทยเกิดการเปลี่ยนแปลงไปสู่ความทันสมัย และทำให้คนไทยมีชีวิตความเป็นอยู่และคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น ซึ่งผลจากการพัฒนาตามแนวทางดังกล่าวได้ก่อให้เกิดปัญหาสังคมตามมา โดยเฉพาะในช่วงแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 6 (พ.ศ. 2530-2534) ที่มุ่งพัฒนาด้านเศรษฐกิจให้ขยายตัวเพื่อรองรับแรงงานใหม่ที่จะเข้าสู่ตลาดแรงงานเพิ่มขึ้น และด้านสังคมที่มุ่งพัฒนาคุณภาพคนเพื่อให้พัฒนาสังคมให้ก้าวหน้า เกิดความเป็นธรรม และมีความสุข ซึ่งผลการพัฒนาได้ส่งผลให้เศรษฐกิจฟื้นตัว มีการจ้างงานเพิ่มขึ้นในภาคอุตสาหกรรมและบริการ แต่ยังคงต้องพบกับปัญหาความไม่สมดุลหลายประการ ได้แก่ ความเหลื่อมล้ำของรายได้ระหว่างกลุ่มครัวเรือนและระหว่างชนบทกับเมืองมีมากขึ้น บริการพื้นฐานไม่เพียงพอที่จะรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจ ทรัพยากรธรรมชาติ และสิ่งแวดล้อมถูกทำลายและเสื่อมโทรมลงไปมาก ตลอดจนปัญหาทางสังคมได้ทวีความรุนแรงมากยิ่งขึ้น (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2556, หน้า 9-14)

รัฐบาลมีนโยบายลดความเหลื่อมล้ำ สร้างรายได้และความเจริญ ความเข้มแข็งทางเศรษฐกิจให้ครอบคลุมทั้งประเทศ โดยให้ภาคเอกชนและภาคประชาชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการร่วมกับภาครัฐเพื่อให้บรรลุวิสัยทัศน์ของประเทศ ดังนั้น การขับเคลื่อน “เศรษฐกิจฐานราก” มีเป้าหมายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำ สร้างเศรษฐกิจชุมชนให้เข้มแข็ง ประชาชนมีความสุข มีรายได้เพิ่มขึ้นภายใต้ “นโยบายเศรษฐกิจฐานรากและประชารัฐ” ดังนั้น การพัฒนาเศรษฐกิจฐานราก จึงถือเป็นเป้าหมายสำคัญในการพัฒนาประเทศตามนโยบายรัฐบาล ทั้งนี้ รัฐบาลได้จัดสรรงบประมาณรายจ่ายประจำปี 2561 เพิ่มเติม เพื่อขับเคลื่อนโครงการแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำ ได้แก่ การจัดสรรผ่านกองทุนหมู่บ้านและชุมชนเมืองแห่งชาติ ภายใต้โครงการพัฒนาศักยภาพหมู่บ้านและชุมชนอย่างยั่งยืนโดยศาสตร์พระราชามาตามแนวทางประชารัฐ การจัดสรรผ่านกระทรวงการคลัง โครงการผู้มีบัตรสวัสดิการแห่งรัฐ จัดสรรผ่านสำนักงานปลัดกระทรวงมหาดไทย โครงการค่าใช้จ่ายในการแก้ไขปัญหาระดับพื้นที่ และจัดสรรผ่านกรมการพัฒนาชุมชน โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้เกิดรายได้กับชุมชน โดยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนอย่างทั่วถึง กระตุ้นเศรษฐกิจและสังคมภายในประเทศให้มีความเข้มแข็ง และเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางในการท่องเที่ยว (กระแสหลัก เมืองรอง ชุมชน) ให้มีความโดดเด่น มีความพร้อมบรูณาการของชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี รวมถึงเพื่อสร้างและพัฒนาบุคลากร ผู้ประกอบการ และผู้ที่เกี่ยวข้องในชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ให้มีขีดความสามารถในการคิดเชิงสร้างสรรค์ และนำมาต่อยอดการบริหารจัดการชุมชนได้อย่างเหมาะสม โดยรัฐบาลคาดหวังให้โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มีความเป็นรูปธรรมในการสร้างชุมชนเข้มแข็ง ยกระดับการพัฒนาผลิตภัณฑ์ เพื่อสร้างอาชีพและรายได้แก่ชุมชน การสร้างตลาดใหม่ การเชื่อมโยง OTOP กับการท่องเที่ยวชุมชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำ กระจายรายได้สู่เศรษฐกิจฐานราก พัฒนาคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น และคนมีความสุขตลอดจนสร้างชุมชนเข้มแข็งอย่างยั่งยืน (กรมการพัฒนาชุมชน, 2561)

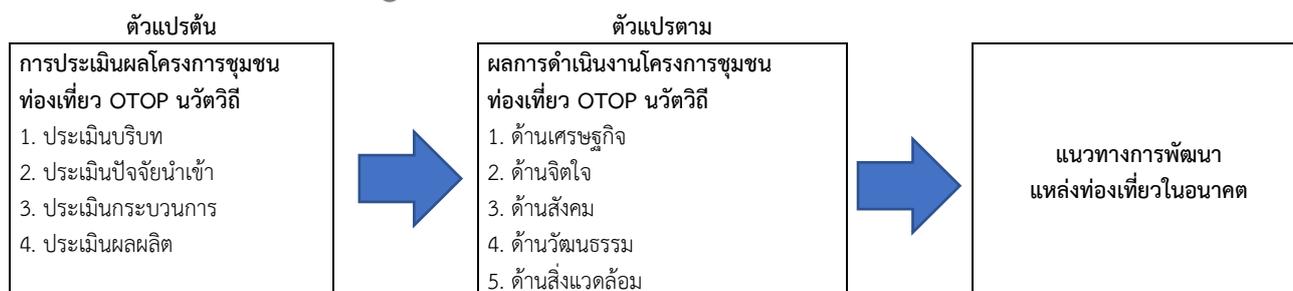
กรมการพัฒนาชุมชนมอบหมายให้จังหวัดสมุทรสาครดำเนินโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เพื่อดำเนินการพัฒนาผลิตภัณฑ์ OTOP ควบคู่ไปกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวภายในหมู่บ้านให้เชื่อมโยงกับแหล่งท่องเที่ยวหลักที่อยู่ภายนอกชุมชน เพื่อช่วยสร้างรายได้ให้แก่คนในชุมชนด้วยการจำหน่ายผลิตภัณฑ์ OTOP และกิจกรรมท่องเที่ยวของชุมชน ซึ่งสอดคล้องกับนโยบายส่งเสริมการท่องเที่ยวของจังหวัดสมุทรสาครที่มีจุดเน้นที่การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และกิจกรรมการท่องเที่ยวทางเลือกใหม่ เพื่อสร้างรายได้จากการท่องเที่ยวให้กับชุมชน ได้รับการตอบสนองอย่างมีประสิทธิภาพ และช่วยยกระดับคุณภาพชีวิตของประชาชนในจังหวัดให้ดีขึ้น ดังนั้น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในจังหวัดสมุทรสาครด้วยโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี จะช่วยให้หมู่บ้านท่องเที่ยวมีการนำวิถีชีวิต และอัตลักษณ์ชุมชนมาพัฒนาในด้านต่าง ๆ เพื่อดึงดูดนักท่องเที่ยว จึงเป็นที่น่าสนใจว่าหมู่บ้านท่องเที่ยวที่เข้าร่วมโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ได้รับการพัฒนา และมีความก้าวหน้าในระดับใด ดังนั้น การประเมินผลนโยบายจึงเป็นสิ่งสำคัญที่ช่วยให้ผู้ที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินโครงการทั้งในส่วนของนโยบาย และผู้ปฏิบัติได้รับทราบข้อมูลในมิติต่าง ๆ ที่เกิดขึ้นเพื่อนำมาวางแผนในอนาคตในกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวต่อไป

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาการประเมินผลโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของจังหวัดสมุทรสาคร ตามแนวทาง CIPP
2. เพื่อศึกษาผลการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ที่มีผลกระทบต่อชุมชน
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต

กรอบแนวคิดในการวิจัย

การประเมินผลโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของจังหวัดสมุทรสาคร พัฒนามาจากการประเมินผลนโยบายตามแนวทาง CIPP และผลกระทบการดำเนินงาน 5 ด้าน

ภาพประกอบ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

วิธีดำเนินการวิจัย

วิธีการวิจัย ผู้ศึกษาได้ใช้วิธีการวิจัยเชิงผสม (Mixed Methods Research) โดยใช้แบบสอบถามและแบบสัมภาษณ์ที่ได้จากการทบทวนแนวคิด ทฤษฎีเรื่องการประเมินผล และผลกระทบการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี มาใช้เป็นตัวแปรในการศึกษา

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1. ผู้ให้ข้อมูลเชิงปริมาณ คือ แกนนำของหมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ จำนวน 12 หมู่บ้าน ๆ ละ 30 คน โดยคำนวณหาจำนวนกลุ่มตัวอย่างด้วยสูตรของ Taro Yamane (1983) ทำให้ได้ขนาดกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 192 คน จากนั้นใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบแบ่งกลุ่ม (Cluster Sampling) (Thompson, Steven K, 2002, p. 1050) เพื่อหาจำนวนตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน ดังตาราง 1

ตาราง 1 จำนวนกลุ่มตัวอย่างในแต่ละหมู่บ้าน

หมู่บ้านที่เข้าร่วมโครงการ	ประชากร	กลุ่มตัวอย่าง
อำเภอเมืองสมุทรสาคร จำนวน 4 หมู่บ้าน		
1) บ้านสันตปา หมู่ที่ 3	30	16
2) บ้านชายทะเล หมู่ที่ 8	30	16
3) บ้านสหกรณ์1 หมู่ที่ 3	30	16
4) บ้านโคกขาม หมู่ที่ 2	30	16
อำเภอกระทุ่มแบน จำนวน 4 หมู่บ้าน		
1) บ้านดอนไถ่ หมู่ที่ 1	30	16
2) บ้านหลักสี่ หมู่ที่ 7	30	16
3) บ้านท่ากระเปือ หมู่ที่ 5	30	16
4) บ้านโรงปูน หมู่ที่ 2	30	16
อำเภอบ้านแพ้ว จำนวน 4 หมู่บ้าน		
1) บ้านท่านัด หมู่ที่ 1	30	16
2) บ้านโคกหลวง หมู่ที่ 4	30	16
3) บ้านกระโจมทอง หมู่ที่ 5	30	16
4) บ้านคลองใหญ่ หมู่ที่ 6	30	16
รวมทั้งหมด	360	192

2. ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย (1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้เกี่ยวข้องกับงาน จำนวน 8 คน และ (2) คณะกรรมการบริหารของหมู่บ้านที่ร่วมดำเนินการ 12 คน

เครื่องมือในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษานี้ได้พัฒนาขึ้นมาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์การวิจัย ประกอบด้วย (1) แบบสอบถาม และ (2) แบบสัมภาษณ์

สรุปผลการวิจัย

1. ผลการศึกษาเชิงปริมาณ

1.1 ข้อมูลทั่วไปของกลุ่มตัวอย่าง พบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามส่วนใหญ่มีอายุระหว่าง 31-40 ปี ร้อยละ 45.4 โดยมีประสบการณ์ทำงานตั้งแต่ 5-10 ปี ร้อยละ 31.8 มีระดับการศึกษาในระดับปริญญาโท ร้อยละ 44.8 มีรายได้ต่อเดือนตั้งแต่ 20,001-30,000 บาท ร้อยละ 50.3 และสังกัดมหาวิทยาลัยราชภัฏนครปฐม ร้อยละ 35.0

1.2 การประเมินผลโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของจังหวัดสมุทรสาคร ตามแนวทาง CIPP

ตาราง 2 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของการประเมินผลโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของจังหวัดสมุทรสาคร ตามแนวทาง CIPP โดยรวมและรายด้าน

การประเมินผลตามกรอบ CIPP	ระดับประเมิน			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ประเมินบริบท	3.89	0.84	มาก	2
2. ประเมินปัจจัยนำเข้า	3.39	0.65	ปานกลาง	4
3. ประเมินกระบวนการ	3.74	0.93	มาก	3
4. ประเมินผลผลิต	3.95	0.79	มาก	1
รวม	3.74	0.65	มาก	

การประเมินผลโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของจังหวัดสมุทรสาคร ตามแนวทาง CIPP พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมี (1) ด้านการประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกด้าน รองลงมาตามลำดับ คือ (2) ด้านการประเมินปัจจัยนำเข้าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง (3) ด้านการประเมินกระบวนการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง และ (4) ด้านการประเมินผลผลิต โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก ทั้งนี้ ผลการประเมินในแต่ละด้านมีรายละเอียดดังนี้

1.2.1 ด้านประเมินบริบท ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เรื่องโครงการมีกิจกรรมที่ความเหมาะสมกับวิถีชีวิตของชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่อง รองลงมาตามลำดับ คือ เรื่องท่านได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ ในการดำเนินโครงการ เรื่องโครงการมีกิจกรรมที่ตรงกับความต้องการของคนในชุมชน เรื่องคนในชุมชนมีความพร้อมในการเข้าร่วมกิจกรรมของโครงการ เรื่องโครงการได้รับความร่วมมือจากคนชุมชนด้วยดี ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เรื่องชุมชนพร้อมเรียนรู้ทำความเข้าใจในโครงการ

1.2.2 ด้านประเมินปัจจัยนำเข้า ในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เรื่องจำนวนเจ้าหน้าที่ผู้ปฏิบัติงานในโครงการมีเพียงพอต่อการขับเคลื่อนงาน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่อง รองลงมาตามลำดับ คือ เรื่องปัจจัยสำหรับดำเนินโครงการมีเพียงพอต่อการดำเนินงาน เรื่องความรู้ความสามารถของเจ้าหน้าที่ในการดำเนินโครงการให้บรรลุผลสำเร็จ เรื่องท่านสามารถร่วมกิจกรรมตามเงื่อนไขของโครงการได้โดยสะดวก ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เรื่องระยะเวลาการดำเนินกิจกรรมมีเพียงพอ

1.2.3 ด้านประเมินกระบวนการ ในภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เรื่องเจ้าหน้าที่มีการติดตามประเมินผลการดำเนินงานอย่างต่อเนื่อง มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่อง รองลงมาตามลำดับ คือ เรื่องเจ้าหน้าที่สามารถสร้างความรู้ความเข้าใจให้แก่ผู้เข้าร่วมโครงการได้ดี เรื่องจำนวนคนเข้าร่วมโครงการเป็นไปตามเป้าหมาย เรื่องการปฏิบัติเป็นไปตามแผนการดำเนินงานที่กำหนดไว้ร่วมกัน ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เรื่องเจ้าหน้าที่มีการจัดเก็บหลักฐานการดำเนินงานอย่างรอบคอบ

1.2.4 ด้านประเมินผลผลิต ในภาพรวมอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาเป็นรายข้อ พบว่า เรื่องชุมชนเกิดผลผลิตเป็นไปตามวัตถุประสงค์โครงการ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่อง รองลงมาตามลำดับ คือ เรื่องท่านมีรายได้เพิ่มขึ้นภายหลังจากร่วมโครงการ เรื่องท่านสามารถนำความรู้ที่ได้จากโครงการนี้ไปใช้ประโยชน์ได้ เรื่องโครงการทำให้การบริหารจัดการกิจการของกลุ่มทำได้ดีขึ้น เรื่องท่านมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นภายหลังจากเข้าร่วมโครงการ ส่วนข้อคำถามที่มีค่าเฉลี่ยน้อยที่สุดคือ เรื่องโครงการทำให้ท่านสามารถสร้างความยั่งยืนในอาชีพได้

1.3 ผลการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีที่มีผลกระทบต่อชุมชน

ตาราง 3 ค่าเฉลี่ยและส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานของผลกระทบของโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของจังหวัดสมุทรสาคร โดยรวม

ผลการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีที่มีผลกระทบต่อชุมชน	ระดับประเมิน			
	\bar{X}	S.D.	แปลผล	ลำดับที่
1. ด้านเศรษฐกิจ				
1.1 ชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน	4.31	0.84	มากที่สุด	1
1.2 การพัฒนาสินค้าใหม่ ๆ ทำให้เกิดการจ้างงานในชุมชน	3.93	0.91	มาก	2
รวม	4.12	0.88	มาก	
2. ด้านจิตใจ				
2.1 หมู่บ้านเห็นคุณค่า และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น	3.95	0.66	มาก	1
2.2 คนในหมู่บ้านมีความพยายามเรียนรู้เพื่อพัฒนาตนเอง และรู้จักพึ่งพาตนเองได้ในอนาคต	3.89	0.87	มาก	2
รวม	3.92	0.76	มาก	
3. ด้านสังคม				
3.1 การพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เข้าใจกันมากขึ้น และสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชน	3.99	0.65	มาก	1
3.2 การดำเนินโครงการฯ ส่งผลให้หมู่บ้านมีความสามัคคีกันมากขึ้น	3.38	0.78	ปานกลาง	2
รวม	3.69	0.72	มาก	
4. ด้านวัฒนธรรม				
4.1 การค้นหาอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ชุมชนมีการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่อง	3.77	0.54	มาก	1
4.2 การนำอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่นมาใช้เป็นต้นทุนในการพัฒนากิจกรรมการท่องเที่ยว	3.44	0.55	มาก	2
รวม	3.61	0.54	มาก	
5. ด้านสิ่งแวดล้อม				
5.1 การดำเนินโครงการฯ ส่งผลให้มีการกำหนดมาตรการดูแลจัดการสิ่งแวดล้อม	3.38	0.59	ปานกลาง	1
5.2 มีการกำหนดแผนธุรกิจชุมชนที่สอดคล้องกับสภาพแวดล้อม	3.22	0.47	ปานกลาง	2
รวม	3.30	0.53	ปานกลาง	
รวมทุกด้าน	3.73	0.69	มาก	

ผลกระทบของโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของจังหวัดสมุทรสาคร พบว่า โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมี (1) ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกด้าน โดยมีเรื่องชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน รองลงมาตามลำดับ คือ ด้านจิตใจ พบว่า หมู่บ้านเห็นคุณค่า และเกิดความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนเองมากขึ้น มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ (3) ด้านสังคมอยู่ในระดับมาก โดยมีเรื่องการพูดคุย แลกเปลี่ยนความคิดเห็น ทำให้เข้าใจกันมากขึ้น และสร้างการมีส่วนร่วมในชุมชนค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ (4) ด้านวัฒนธรรมอยู่ในระดับมาก โดยมีเรื่องการค้นหาอัตลักษณ์ วัฒนธรรม และภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้ชุมชนมีการอนุรักษ์และสืบทอดวัฒนธรรมท้องถิ่นอย่างต่อเนื่องมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ และ (5) ด้านสิ่งแวดล้อมอยู่ในระดับมาก โดยมีเรื่องการดำเนินโครงการฯ ส่งผลให้หลาย ๆ หมู่บ้านมีการกำหนดมาตรการดูแลจัดการสิ่งแวดล้อมมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้

2. ผลการศึกษาเชิงคุณภาพ

2.1 ผู้ให้ข้อมูลเชิงคุณภาพ จำนวน 20 คน ประกอบด้วย (1) เจ้าหน้าที่ภาครัฐผู้เกี่ยวข้องกับงาน จำนวน 8 คน และ (2) คณะกรรมการบริหารของหมู่บ้านที่ร่วมดำเนินการ 12 คน

2.2 หมู่บ้านเป้าหมาย จำนวน 12 หมู่บ้าน ดังนี้

2.2.1 อำเภอเมืองสมุทรสาคร จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ (1) บ้านสันตปา หมู่ที่ 3 ตำบลพันท้ายนรสิงห์ (2) บ้านชายทะเล หมู่ที่ 8 ตำบลพันท้ายนรสิงห์ (3) บ้านสหกรณ์ 1 หมู่ที่ 3 ตำบลโคกขาม และ (4) บ้านโคกขาม หมู่ที่ 2 ตำบลโคกขาม

2.2.2 อำเภอกระทุ่มแบน จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ (1) บ้านดอนไก่อี หมู่ที่ 1 ตำบลดอนไก่อี (2) บ้านหลักสี่ หมู่ที่ 7 ตำบลสวนหลวง (3) บ้านท่ากระบือ หมู่ที่ 5 ตำบลบางยาง และ (4) บ้านโรงปูน หมู่ที่ 2 ตำบลท่าไม้

2.2.3 อำเภอบ้านแพ้ว จำนวน 4 หมู่บ้าน ได้แก่ (1) บ้านท่านัด หมู่ที่ 1 ตำบลหนองสองห้อง (2) บ้านโคกหลวง หมู่ที่ 4 ตำบลโรงเข้ (3) บ้านกระโจมทอง หมู่ที่ 5 ตำบลหลักสอง และ (4) บ้านคลองใหญ่ หมู่ที่ 6 ตำบลบ้านแพ้ว

2.3 กรรมการพัฒนาชุมชน กำหนดกระบวนการทำงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ระดับจังหวัดไว้ 5 กิจกรรมหลัก โดยมีผลการดำเนินงาน ดังนี้

2.3.1 พัฒนาบุคลากรด้านการท่องเที่ยว ดำเนินงาน 4 กิจกรรมย่อย ดังนี้

1) กิจกรรมประชุมขับเคลื่อนการท่องเที่ยวโดยชุมชนระดับจังหวัด ทำให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องได้ให้ข้อมูล ที่เป็นประโยชน์ต่อการดำเนินงานในแต่ละกิจกรรมหลัก และให้ความร่วมมือในการขับเคลื่อนงานร่วมกัน ซึ่งสำนักงานพัฒนาชุมชนทั้งระดับจังหวัดและอำเภอมีแนวทางการขับเคลื่อนงาน และข้อเสนอแนะ เพื่อบูรณาการกิจกรรมของหมู่บ้านเป้าหมาย

2) กิจกรรมติดตามผลการดำเนินงาน ทำให้ทราบว่า หมู่บ้านเป้าหมายมีการเตรียมพื้นที่ และเตรียมความพร้อมของบุคลากร รวมถึงสามารถนำข้อเสนอแนะในการพัฒนาไปใช้ได้จริง

3) กิจกรรมพัฒนาและบริหารจัดการข้อมูลชุมชนท่องเที่ยว ทำให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับการค้นหาอัตลักษณ์เด่นของชุมชน เพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของชุมชน รวมถึงมีฐานข้อมูลหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน และเส้นทางท่องเที่ยวที่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

4) กิจกรรมจัดทำแผนธุรกิจผลิตภัณฑ์ชุมชนท่องเที่ยว ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนธุรกิจที่ช่วยให้เกิดการบูรณาการแผนท่องเที่ยวของอำเภอ และการพัฒนาผลิตภัณฑ์ให้ประสบผลสำเร็จ และนำไปใช้ประโยชน์ในการจัดกิจกรรมท่องเที่ยวของหมู่บ้านท่องเที่ยวเป้าหมาย

2.3.2 พัฒนาแหล่งท่องเที่ยวและสิ่งอำนวยความสะดวก ดำเนินงาน 3 กิจกรรมย่อย

1) กิจกรรมพัฒนาศักยภาพด้านกายภาพของแหล่งท่องเที่ยว ทำให้กลุ่มเป้าหมายมีความรู้เกี่ยวกับการจัดทำแผนงาน/โครงการเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งมีโอกาสที่จะได้รับการสนับสนุนงบประมาณจากส่วนราชการอื่น ๆ และ อปท.

2) กิจกรรมส่งเสริม/พัฒนาเสน่ห์ ประเพณี วัฒนธรรมและอัตลักษณ์ชุมชน โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านเป้าหมายให้เป็นของที่ระลึกให้แก่หมู่บ้านเป้าหมาย 12 หมู่บ้าน ๆ ละ 5 ผลิตภัณฑ์ รวมจำนวนทั้งสิ้น 60 ผลิตภัณฑ์ ซึ่งทำให้นักท่องเที่ยวสนใจเลือกซื้อของที่ระลึก เนื่องจากดูดี มีคุณค่า น่าสะสมและราคาไม่แพง

3) กิจกรรมประชาสัมพันธ์ แนะนำหมู่บ้านท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยมีการจ้างเหมาจัดซื้อวัสดุการประชาสัมพันธ์ให้แก่หมู่บ้านเป้าหมาย 12 หมู่บ้าน ซึ่งทำให้หมู่บ้านเป้าหมายมีกิจกรรมด้านการประชาสัมพันธ์ สำหรับแนะนำหมู่บ้านเป้าหมายให้เป็นที่รู้จักแก่นักท่องเที่ยว

2.3.3 พัฒนาศักยภาพและบริการด้านการท่องเที่ยว ดำเนินงาน 4 กิจกรรมย่อย

1) กิจกรรมสร้างความรู้เชื่อมโยงการท่องเที่ยวโดยชุมชน โดยอบรมให้ความรู้เกี่ยวกับการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชน และศึกษาดูงานในแหล่งท่องเที่ยว ซึ่งทำให้กลุ่มเป้าหมายได้เรียนรู้และเข้าใจเกี่ยวกับแนวทางการบริหารจัดการ และการเชื่อมโยงแหล่งท่องเที่ยวในชุมชนสามารถผลักดันให้เกิดกิจกรรมการท่องเที่ยวโดยชุมชนที่มีประสิทธิภาพ

2) กิจกรรมผู้นำรุ่นใหม่สืบสานภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งทำให้ผู้นำรุ่นใหม่สามารถจัดกิจกรรมส่งเสริมการท่องเที่ยวโดยชุมชนด้วยภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) กิจกรรมยกระดับผลิตภัณฑ์ชุมชน โดยการพัฒนาผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านเป้าหมาย 12 หมู่บ้าน ๆ ละ 5 ผลิตภัณฑ์ รวมจำนวน 60 ผลิตภัณฑ์ ซึ่งทำให้ผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านเป้าหมายมีมาตรฐานสูงขึ้น และได้รับการยอมรับจากตลาด รวมถึงการอบรมเทคนิคการขายผลิตภัณฑ์เพื่อให้กลุ่ม/ผู้ประกอบการของหมู่บ้านเป้าหมายมีแนวทางในการขายผลิตภัณฑ์ที่มีประสิทธิภาพสูงขึ้น

4) กิจกรรมพัฒนาอาหารพื้นถิ่น โดยการพัฒนาอาหารพื้นถิ่นของหมู่บ้านเป้าหมาย 12 หมู่บ้าน ๆ ละ 1 สำหรับ ๆ ละ 5 อย่าง รวมจำนวน 12 สำหรับ ซึ่งทำให้หมู่บ้านเป้าหมายมีการพัฒนาอาหารพื้นถิ่นพร้อมบรรจุภัณฑ์ที่เป็นอัตลักษณ์ และเป็นจุดขายที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวสนใจทดลองชิมและเลือกซื้ออาหารพื้นถิ่นกลับบ้าน

2.3.4 เชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวแต่ละท้องถิ่น โดยมีการออกแบบและเชื่อมโยงเส้นทางการท่องเที่ยวของหมู่บ้านเป้าหมายทั้ง 3 อำเภอ ซึ่งทำให้หมู่บ้านเป้าหมายและอำเภอมีเส้นทางและกิจกรรมการท่องเที่ยวที่สามารถสร้างรายได้ให้ชุมชนเพิ่มขึ้น โดยมีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่สามารถนำมาใช้ดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ ดังนี้

1) อำเภอเมืองสมุทรสาคร

1.1) บ้านชายทะเล หมู่ 2 ตำบลพันท้ายนรสิงห์ มีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ (1) จุดขึ้นเรือชมปลาโลมากลางทะเล ที่ใกล้กรุงเทพฯ ที่สุด (2) เป็นแหล่งเพาะเลี้ยงหอยแมลงภู่มิที่ใหญ่ที่สุดของจังหวัดสมุทรสาคร (3) เป็นแหล่งแปรรูปอาหารทะเลที่มีชื่อเสียงเรื่องรสชาติ เพราะผลิตจากวัตถุดิบที่มีคุณภาพของชุมชน

1.2) บ้านสันตปา หมู่ 8 ตำบลพันท้ายนรสิงห์ มีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ (1) อาหารทะเลแห้งสด แปรรูป เป็นสินค้าขึ้นชื่อที่จำหน่ายอยู่ (2) มีวิถีชาวเล ในลักษณะวังกุ้ง วังปลา วังปู ที่เปิดให้นักท่องเที่ยวสามารถเข้าไปศึกษาวิถีได้ (3) มีศูนย์เรียนรู้เรื่องซาบซึ้ง ที่มีปราชญ์ชาวบ้านด้านซาบซึ้งเป็นผู้ให้ความรู้

1.3) บ้านสหกรณ์ หมู่ 3 ตำบลโคกขาม มีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ (1) เป็นศูนย์เรียนรู้การทำนาเกลือแห่งเดียวของจังหวัดสมุทรสาคร (2) เป็นแหล่งผลิตเกลือที่อยู่ใกล้กรุงเทพฯ มากที่สุด (3) นำผลิตภัณฑ์หลัก คือ เกลือ ซึ่งเป็นของดีของหมู่บ้านมาทำเป็นกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อรองรับกลุ่มนักท่องเที่ยวที่รักสุขภาพ เช่น สปาเกลือ เกลือขัดผัด ฯลฯ (4) สร้างกิจกรรมการท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมโดยใช้ของดีในหมู่บ้าน คือ ดอกเกลือ มาเชื่อมโยงกับประเพณีทางพุทธศาสนา เช่น ประเพณี “ตักบาตรดอกเกลือ” (5) กิจกรรมการแข่งขัน “รถลิ่งนา” เพื่อประลองความเร็ว หรือ ให้นักท่องเที่ยวได้ทดลองความเร็วด้วยตนเอง

1.4) บ้านโคกขาม หมู่ 2 ตำบลโคกขาม มีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ (1) ท่องเที่ยวสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์หลวงพ่อบุญฤทธิ์ (พระพุทธรูปสีหิงค์ 1 ใน 4 ของไทย) ในโบสถ์ที่เก่าแก่ วัดโคกขาม, ศาลพันท้ายนรสิงห์, ตำนานพระเจ้าเสือ (สมเด็จพระสรรเพชญ์ที่ 8) (2) มีโปรแกรมการท่องเที่ยว “หนึ่งคลองสองตำบล ล่องเรือชมชุมชนประวัติศาสตร์” (3) ท่องเที่ยวตลาดน้ำคลองโคกขามร่วมใจประชารัฐ (ตลาดต้องชมแห่งที่ 2 ของจังหวัดสมุทรสาคร)

2) อำเภอกะทู้แบน

2.1) บ้านดอนไถ่ หมู่ 1 ตำบลดอนไถ่ มีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ (1) มีหมู่บ้านเบญจรงค์ที่สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวเข้ามาในพื้นที่ได้ จนสามารถนำเสนอสินค้า และกิจกรรมดี ๆ อื่น ๆ ของหมู่บ้านได้อีก (2) ศูนย์เรียนรู้และจัดจำหน่าย เครื่องเบญจรงค์ สินค้า OTOP ระดับ 5 ดาว (3) ศูนย์เรียนรู้และจัดจำหน่ายสินค้าชุมชนจากกลุ่มผู้สูงอายุ (4) สามารถทำกิจกรรมเชื่อมโยงการท่องเที่ยวได้ทั้งหมู่บ้านพร้อมที่พักแบบโฮมสเตย์

2.2) บ้านหลักสี่ หมู่ 7 ตำบลสวนหลวง มีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ (1) ชมต้นกระทู้ม อายุกว่าร้อยปี ซึ่งต้นกระทู้มเป็นที่มาของชื่ออำเภอกะทู้แบน และเป็นต้นไม้หายากในปัจจุบัน (2) สักการะขอพร “หลวงพ่อบุญฤทธิ์” อดีตเจ้าอาวาสวัดหนองพะอง หนึ่งในเกจิอาจารย์แห่งลุ่มน้ำท่าจีน (3) เรียนรู้วิถีชีวิตชาวหลักสี่ ริมสายน้ำประวัติศาสตร์ อายุกว่า 150 ปี ที่คลองภาษีเจริญ (4) ท่องเที่ยวตลาดน้ำหนองพะอง สัมผัสกับตลาดแบบกึ่งชนบท ที่ผสมผสานวิถีชีวิตริมสายน้ำเข้าด้วยกัน (5) การล่องเรือทัวร์คลอง ท่องเที่ยวเชิงอนุรักษ์ ชมวิถีชีวิตริมสายน้ำ ผสมผสานความงามของวัดวาอาราม

2.3) บ้านโรงปูน หมู่ 2 ตำบลท่าไม้ มีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ (1) เป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงเกษตร วิถีบ้านสวน (2) แหล่งศึกษาทางด้านการจัดการดิน-น้ำ-ระบบนิเวศด้วยระบบอินทรีย์ (3) มีกลุ่มเกษตรกรที่ใช้ระบบอินทรีย์ไม่ใช้สารเคมีที่ประสบความสำเร็จ เป็นตัวอย่างที่ดี และสามารถเป็นวิทยากรถ่ายทอดองค์ความรู้ได้ อาทิ สวนฝรั่ง สวนหม่อน สวนแก้วมังกร สวนดอกไม้ประดับ (4) มีที่พักริมน้ำท่าจีน ไว้รองรับนักท่องเที่ยวได้ (5) มีร้านอาหาร บ้านฟ้าเคียงดิน ที่เปิดบริการและเป็นจุดเดียวกับศูนย์บริการท่องเที่ยวเชิงเกษตรบ้านโรงปูน (6) บริการเรือท่องเที่ยว โดยสามารถเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวช่วงสั้น ๆ จากบ้านโรงปูน ไปบ้านท่ากระบือได้ เพราะมีเรือในพื้นที่ ที่สามารถให้บริการได้

2.4) บ้านท่ากระบือ หมู่ 5 ตำบลบางยาง มีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ (1) กิจกรรมท่องเที่ยวทางศาสนสถาน ที่สวยงามและมีประวัติศาสตร์น่าสนใจ (2) ชมกิจกรรมการทำไม้กวาดรีไซเคิล (3) เข้าเยี่ยมชมธนาคารขยะรีไซเคิล และเป็นหมู่บ้านต้นแบบเพื่อให้หมู่บ้านอื่นได้ดำเนินการตาม (4) เข้าชมและเรียนรู้กระบวนการจัดการสวนดอกหน้าวัวที่นักท่องเที่ยวสามารถซื้อวัสดุอุปกรณ์ในการปลูกทั้งกระถาง กาบมะพร้าว ต้นกล้าดอกหน้าวัว พร้อมรับฟังคำบรรยายเจาะลึกครอบคลุมทั้งวิธีการปลูก และการดูแลรักษา (5) ชมศูนย์การเรียนรู้เศรษฐกิจพอเพียงบ้านท่ากระบือ เลือกซื้อผักปลอดสาร (6) จัดกิจกรรม ค่ายว่ายน้ำข้ามแม่น้ำท่าจีน ซึ่งเป็นวิถีชีวิตในสมัยก่อนของหมู่บ้าน ซึ่งมีชื่อดังเดิมว่า “บ้านท่าควาย” เพราะเป็นแหล่งค้าควายริมน้ำ และเมื่อซื้อควายแล้ว ตอนขากลับบางคนก็จะพาควายว่ายน้ำข้ามแม่น้ำกลับไป

3) อำเภอบ้านแพ้ว

3.1) บ้านกระโจมทอง หมู่ 5 ตำบลหลักสอง มีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจคือ (1) กิจกรรมล่องเรือให้นักท่องเที่ยวได้สัมผัสบรรยากาศริมสองฝั่งคลอง (2) อาหารพื้นบ้านชาวมอญ เช่น แกงกะตาด แกงอ้อเป็ลมอญ ปลาช่อนหวาน

เป็นต้น ที่น่าสนใจ สามารถดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ (3) กิจกรรมกลุ่มอาชีพ การแปรรูปผลิตภัณฑ์จากกะหล่ำมพร้าว และสินค้าภูมิปัญญาท้องถิ่น (4) ผลิตภัณฑ์ชุมชน (OTOP) ประเภทอาหาร ได้แก่ ขนมไทย น้ำพริกแกงส้ม มะม่วงกวน มะพร้าวแก้ว ปลาสาม ประเภทของที่ระลึก ได้แก่ ผลิตภัณฑ์แปรรูปจากมะพร้าว (5) บ้านกระจงทองเป็นต้นกำเนิดของนักร้องชื่อดัง มีหลายท่านที่แวะเวียนมาท่องเที่ยว และแต่งเพลง จนเป็นที่มาของเพลง “หนุ่มทุ่งกระจงทอง” (6) กีฬาตีไก่ กีฬาพื้นบ้านที่น่าสนใจแก่นักท่องเที่ยว

3.2) บ้านคลองใหญ่ หมู่ 6 ตำบลบ้านแพ้ว มีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ (1) การวางตำแหน่งโครงใจของหมู่บ้าน คือ “บ้านนี้มีของ บ้านคลองใหญ่บ้านแพ้ว” ให้เป็นแหล่งจำหน่ายสินค้า ของฝาก ของที่ระลึก ที่กลุ่มชาวบ้านเป็นผู้ผลิต และนักท่องเที่ยว ควรแวะ ชม ซื้อมะ ขมิ้น เช่น น้ำสมุนไพร ลูกอม เยลลี่ พุดดิ้งตรีผลา เสื่อมด้อยอม สีธรรมชาติ (เปลือกมะพร้าว ขมิ้น ใบมะม่วง ฯลฯ) ไวน์มะพร้าว ไวน์มะนาว ลูกประคบ น้ำมันไพล สเปรย์ตะไคร้หอม ขนมไทยจากผลไม้ในชุมชน เช่น ขนมกล้วย ขนมฟักทอง คุกกี้มะพร้าว (2) กิจกรรมท่องเที่ยวทางเรือ คลองดำเนินสะดวก (3) เรียนรู้วิถี และวัฒนธรรมชาวไทย-รามัญ (มอญ) (4) นวดแผนไทย ที่เป็นกิจกรรมเกี่ยวเนื่องกับผลิตภัณฑ์ของชุมชน เช่น สมุนไพร ลูกประคบ เพื่อสร้างจุดแข็งของการเป็นผู้เชี่ยวชาญด้านสมุนไพร

3.3) บ้านโคกหลวง หมู่ 4 ตำบลโรงเข้ มีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ (1) ตลาดน้ำ 3 วัฒนธรรม (ไทย-จีน-ลาวโซ่ง) ที่มีกรกลุ่มกันของ 3 วัฒนธรรม และยังคงดำรงวิถีดั้งเดิมเอาไว้ (2) ชิมอาหาร 3 ขนเผ่า คัดสรรเมนูเด็ดของทั้ง 3 ชนชาติมารวมอยู่ในตลาดที่นี่ทีเดียว (3) กิจกรรมการท่องเที่ยวและสืบสานวิถีทางสายน้ำ เช่น พิธีถวายพระพรทางสายน้ำในวันแม่-วันพ่อ, พิธีไว้อาลัยในหลวงรัชกาลที่ 9 ทางสายน้ำ, ตักบาตรทางสายน้ำ (4) วิ่ง...ตลาดน้ำหลักห้า 2 จังหวัด

3.4) บ้านท่านัด หมู่ 1 ตำบลหนองสองห้อง มีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจ คือ (1) เป็นบ้าน และร้านค้าเก่าแก่ตั้งอยู่ริมคลองดำเนินสะดวกที่มีประวัติศาสตร์อันยาวนาน (2) อยู่ใกล้ตลาดน้ำหลักห้า จังหวัดราชบุรี (3) มีวิถีการดำเนินชีวิตริมสายน้ำแบบดั้งเดิม ซึ่งเป็นจุดสนใจที่น่าจะดึงดูดนักท่องเที่ยวได้ (4) ตลาดน้ำเชื่อมโยง 3 วัฒนธรรม (ไทย-จีน-ลาวโซ่ง) (5) ได้มาเรียนรู้ถึงศิลปวัฒนธรรมทั้ง 3 รูปแบบ ผ่านทางสินค้า อาหาร เครื่องแต่งกาย รู้ถึงประวัติศาสตร์ความเป็นมาของการเข้ามาของทั้งสามชนชาติในพื้นที่บ้านท่านัด (6) ทดลองชิมรสชาติอาหารที่เป็นเอกลักษณ์ของหมู่บ้าน

2.2.5 ส่งเสริมการตลาดชุมชนท่องเที่ยว ดำเนินการ 2 กิจกรรมย่อย

1) กิจกรรมประชาสัมพันธ์ Online/Offline และกิจกรรมเปิดตัวชุมชนท่องเที่ยวทุกการสื่อสาร เป็นกิจกรรมจัดทำสื่อและข้อมูลที่เกี่ยวข้องเพื่อประชาสัมพันธ์ข้อมูลหมู่บ้านท่องเที่ยวที่โดดเด่น ผลการดำเนินงานทำให้หมู่บ้านท่องเที่ยวทั้ง 12 แห่งมีสื่อ และช่องทางการสื่อสารที่ช่วยให้นักท่องเที่ยวได้รู้จักเพิ่มมากขึ้น เช่น เพลงประจำหมู่บ้าน กิจกรรมต้อนรับนักท่องเที่ยว และ Fan Page หมู่บ้านโดยคนในชุมชนสามารถจัดทำ และปรับปรุงเนื้อหาเกี่ยวกับแหล่งท่องเที่ยวของชุมชนได้ด้วยตนเอง

2) กิจกรรมจัดกิจกรรมแสดง/จำหน่ายสินค้าและบริการชุมชนท่องเที่ยว โดยจัดกิจกรรมแสดงและจำหน่ายผลิตภัณฑ์ของหมู่บ้านเป้าหมาย 12 หมู่บ้าน และมีการนำผลิตภัณฑ์ OTOP เข้าร่วมจำหน่าย จำนวน 2 ครั้ง

2.1) ครั้งที่ 1 ดำเนินการระหว่างวันที่ 12-16 กันยายน 2561 ณ ศูนย์การค้าพอร์โต้ ชิโน สมุทรสาคร โดยมีท่านรองผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร (นายธีรพัฒน์ คัชมาตย์) เป็นประธาน ผู้ประกอบการเข้าร่วมงาน จำนวน 50 บุช ผลการจัดงานสรุปได้ว่า (1) ผู้เยี่ยมชมงานมีประมาณ 500-700 คน/วัน (2) ยอดจำหน่ายสินค้ารวมทั้งสิ้น 527,950 บาท ยอดการสั่งซื้อ 34,220 บาท

2.2) ครั้งที่ 2 ดำเนินการระหว่างวันที่ 19-23 ตุลาคม 2561 ณ ศูนย์การค้าบิ๊กซี จังหวัดนครปฐม โดยมีท่านผู้ว่าราชการจังหวัดสมุทรสาคร (นายสมคิด จันทมฤก) เป็นประธาน ผู้ประกอบการเข้าร่วมงาน จำนวน 50 บุช ผลการจัดงานสรุปได้ว่า (1) ผู้เยี่ยมชมงานมีประมาณ 1,000-1,500 คน/วัน (2) ยอดจำหน่ายสินค้ารวมทั้งสิ้น 902,400 บาท ยอดการสั่งซื้อ 67,515 บาท

2.4 จุดเด่นในการดำเนินงาน

2.4.1 รางวัลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีต้นแบบ จังหวัดสมุทรสาครได้คัดเลือกหมู่บ้านที่มีความโดดเด่นตามเกณฑ์การประกวดชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการบริหารจัดการชุมชน ด้านการพัฒนาผลิตภัณฑ์ และด้านส่งเสริมการท่องเที่ยวและบริการ ซึ่งผลการคัดเลือกทำให้ได้บ้านดอนไถ่ หมู่ที่ 1 ตำบลดอนไถ่ อำเภอกะทู้แม่แบน เป็นตัวแทนของจังหวัดสมุทรสาคร เข้าร่วมประกวดชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีของกรมการพัฒนาชุมชน ซึ่งผลการประกวดพบว่า บ้านดอนไถ่ได้รับรางวัลเป็น 1 ใน 50 หมู่บ้านทั่วประเทศที่ได้รับรางวัลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีต้นแบบ ซึ่งส่งผลให้เป็นที่รู้จักมากขึ้น จึงทำให้มีนักท่องเที่ยว คณะศึกษาดูงาน และส่วนราชการต่าง ๆ เข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้านมากขึ้น

2.4.2 เพลงประจำหมู่บ้าน ซึ่งได้รับความสนใจจากหน่วยงานต่าง ๆ และมีการนำไปช่วยเผยแพร่ ในช่องทางการสื่อสารของตน เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัด ท่องเที่ยวและกีฬาจังหวัด องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น สมาคมธุรกิจท่องเที่ยวจังหวัด

สมุทรสาคร หอการค้า และบริษัทประชารัฐฯ เป็นต้น รวมถึงหมู่บ้าน ที่เข้าร่วมโครงการท่องเที่ยวโดยชุมชนต่างให้ความสนใจ และติดต่อขอให้ไปช่วยทำเพลงประจำหมู่บ้านบ้าง

2.4.3 มีการจัดทำ Fan Page ชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี โดยผู้ดูแล Fan Page ของแต่ละหมู่บ้านมีการปรับปรุงข้อมูลอย่างต่อเนื่อง เพื่อประชาสัมพันธ์เชิญชวน และกระตุ้นให้นักท่องเที่ยวเข้าไปเยี่ยมชมในพื้นที่ รวมถึงมีการเชื่อมโยงกับ Fan Page ท่องเที่ยวอื่น ๆ

2.4.4 ส่วนราชการ และหน่วยงานอื่น ๆ มีการนำข้อมูลไปใช้ต่อยอดเพื่อร่วมกันดำเนินกิจกรรมในพื้นที่ในลักษณะบูรณาการเพื่อต่อยอดกิจกรรม เช่น ประชาสัมพันธ์จังหวัดนำข้อมูลไปใช้จัดทำโครงการประชาสัมพันธ์แหล่งท่องเที่ยว ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 องค์การบริหารส่วนจังหวัดสมุทรสาครประสานนำเพลงประจำหมู่บ้านไปประชาสัมพันธ์เพื่อเชิญชวนให้กลุ่มเป้าหมายเข้ามาท่องเที่ยวและทำกิจกรรมในพื้นที่ และตั้งงบประมาณเพื่อทำกิจกรรมท่องเที่ยว พาณิชย์จังหวัดสนับสนุนการดำเนินงานตลาดต้องชมในพื้นที่หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี

2.4.5 ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เนื่องจากเกิดกิจกรรมต่อเนื่องโดยส่วนราชการสนับสนุนงบประมาณ เช่น กิจกรรมปั่นจักรยานที่หลักห้า กิจกรรมวิ่งที่ศาลพันท้ายนรสิงห์ กิจกรรมตลาดนัดศิลปะ KrathumBaen Arts Market @ DonKaiDee ที่หมู่บ้านเบญจรงค์ดอนไก่ดี กิจกรรมเส้นทางเดินรถรางเพื่อการท่องเที่ยวของบ้านโคกขาม และบ้านชายทะเลรางจันทร์

2.5 แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต พบว่า ผลการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชนทำให้หมู่บ้านมีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนให้หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นที่รู้จักมากขึ้น และมีการนำนักท่องเที่ยว คณะศึกษาดูงาน และส่วนราชการต่าง ๆ เข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้านมากขึ้น

อภิปรายผลการวิจัย

ผลการวิจัยได้นำมาสู่การอภิปรายผลการศึกษาดังนี้

1. การประเมินผลโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ของจังหวัดสมุทรสาคร ตามแนวทาง CIPP

1.1 ด้านการประเมินบริบท อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกด้าน โดยมีเรื่องโครงการช่วยพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว สินค้าและบริการให้เป็นฐานกระจายรายได้และการสร้างงานให้ชุมชน มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่าคนในชุมชนเห็นว่าเป็นโครงการที่มีประโยชน์และจะส่งผลกระทบต่อชุมชนในด้านบวก และเป็นโครงการที่ควรมีการต่อยอดกิจกรรมอย่างต่อเนื่อง ทั้งนี้ การประเมินสภาพแวดล้อมจะช่วยให้องค์กรมีการนำผลการประเมินกลับมาใช้ในการปรับปรุงเพื่อพัฒนาการทำงานให้มีศักยภาพสูงขึ้นในอนาคต ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Dunn (1981, p. 134) ที่ได้กล่าวถึงความสำคัญของการประเมินผลว่าจะช่วยให้ได้ข้อมูลเพื่อนำไปสู่การจัดทำข้อเสนอแนะสำหรับการดำเนินงานไปปฏิบัติในครั้งต่อไปตามวงจรการปรับปรุงนโยบาย และสอดคล้องกับแนวคิดของ Nevo (1995, p. 63) ที่ได้กล่าวว่า การประเมินจะนำไปสู่การให้ข้อเสนอแนะเพื่อการปรับปรุงพัฒนา โดยเฉพาะข้อเสนอแนะใดบ้างที่สามารถนำมาปรับปรุงพัฒนา และควรให้ใครเป็นผู้ดำเนินการ หรือใครเป็นเป้าหมายของการปรับปรุงพัฒนา นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2562) ได้จัดทำโครงการประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ ประจำปี 2561 ตามแผนงานบูรณาการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยการประเมินบริบทหรือสภาวะแวดล้อม ประชาชนผู้ร่วมโครงการมีความเห็นว่าโครงการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวสินค้าและบริการให้เป็นฐานกระจายรายได้และการสร้างงาน มีความเหมาะสมกับวิถีชีวิตและอาชีพที่ทำอยู่ เป็นโครงการที่ตรงกับความต้องการของประชาชนที่ร่วมโครงการ และเป็นโครงการที่ได้รับการสนับสนุนจากภาคส่วนต่าง ๆ มากที่สุด ดังนั้น การพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการยกระดับคุณภาพของสินค้าและบริการของหมู่บ้านท่องเที่ยวจึงเป็นกิจกรรมสำคัญที่ก่อให้เกิดการกระจายรายได้ และการสร้างงานให้แก่คนในชุมชน ซึ่งผู้นำชุมชนควรมีการประสานงานกับส่วนราชการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการยกระดับคุณภาพของสินค้าและบริการของหมู่บ้านท่องเที่ยว

1.2 ด้านการประเมินปัจจัยนำเข้าโดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีเรื่องความพร้อมของทรัพยากรที่จำเป็น เช่น เทคโนโลยี แผนงาน กำลังคน งบประมาณ แหล่งเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือครุภัณฑ์ เป็นต้น มีความเหมาะสมมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ ซึ่งเป็นผลมาจากการทุ่มทรัพยากรจำนวนมากลงไปเพื่อพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านในหลายด้าน จึงทำให้คนในชุมชนเห็นว่าเป็นโครงการที่มีความพร้อมในการดำเนินงาน และการระดมปัจจัยในการดำเนินงานจะช่วยให้ได้ข้อมูลที่ถูกต้องในการประเมิน ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2554, หน้า 36-39) ที่ได้กล่าวว่าการประเมินผลต้องมีการระบุตัวชี้วัด (ปัจจัยที่วัดได้) ที่สะท้อนให้เห็นผลสำเร็จของแต่ละขั้นตอนของโครงการ ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดของ Werther and Davis (1978, pp. 20-27) ที่กล่าวว่า การประเมินผลโครงการทำให้เกิดการรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูลเพื่อใช้ในการตัดสินใจแก่ผู้บริหารว่า โครงการดังกล่าวควรจะต้องดำเนินการต่อไปโดยต้องมีการปรับปรุงอะไรบ้าง หรือควรจะต้องยุติ

โครงการ และสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2562) ที่ได้จัดทำโครงการประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ ประจำปี 2561 ตามแผนงานบูรณาการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยการประเมินปัจจัยนำเข้า ประชาชนผู้ร่วมโครงการมีความเห็นว่า ความพร้อมของทรัพยากรที่จำเป็น เช่น เทคโนโลยี แผนงาน กำลังคน งบประมาณ แหล่งเงินทุน วัสดุอุปกรณ์ สถานที่ เครื่องมือครุภัณฑ์ เป็นต้น มีความเหมาะสมมากที่สุด ดังนั้น การสนับสนุนให้เกิดความพร้อมในชุมชนจึงต้องอาศัยการมีส่วนร่วมของคนในชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมดำเนินการพัฒนาร่วมกับส่วนราชการ และเครือข่ายเพื่อสร้างความยั่งยืนในการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้าน

1.3 ด้านการประเมินกระบวนการ โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับปานกลาง โดยมีเรื่องกระบวนการดำเนินการกิจกรรม มีความเหมาะสม มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ ซึ่งชี้ให้เห็นว่า กระบวนการดำเนินงานทั้ง 5 กระบวนการ ตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชนมีความเหมาะสมกับการดำเนินโครงการอย่างเป็นระบบ และเป็นไปได้ในทางปฏิบัติ รวมถึงจังหวัดสมุทรสาครมีการนำแนวทางและเป้าหมายของกรมการพัฒนาชุมชนมากำหนดกิจกรรมของโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เพื่อให้เกิดความสอดคล้องและเชื่อมโยงกันไปทุกระดับ ซึ่งเป็นไปตามแนวคิดของ สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์ (2554, หน้า 36-39) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการประเมินว่าต้องมีการระบุถึงกิจกรรมของโครงการว่ามีอะไรบ้าง และเกี่ยวข้องกับวัตถุประสงค์ของโครงการอย่างไร นอกจากนี้ยังสอดคล้องกับแนวคิดของ Nevo (1995, p. 63) ที่ได้กล่าวถึงกระบวนการประเมินไว้ว่า เป็นการทำความเข้าใจกับสิ่งที่จะประเมินเพื่อทำความเข้าใจเกี่ยวกับปัญหาที่เกิดขึ้นในประเด็นต่าง ๆ เช่น วัตถุประสงค์ของการประเมิน และเกณฑ์ในการพิจารณาความมีคุณภาพของประเด็นที่จะประเมิน ดังนั้น ทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้าน เช่น พัฒนาชุมชน วัฒนธรรม ททท. และบริษัทประชารัฐฯ จำเป็นต้องมีการวางแผนร่วมกันพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบบูรณาการ เพื่อลดความซ้ำซ้อน และเกิดการต่อยอดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ โดยเฉพาะการสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่องเพื่อดึงนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่อย่างต่อเนื่อง

1.4 ด้านการประเมินผลผลิต โดยภาพรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก โดยมีเรื่องโครงการนี้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการ มีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกเรื่องในด้านนี้ ซึ่งชี้ให้เห็นได้ว่า โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี บรรลุผลสำเร็จตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ในภาพรวม จึงทำให้เกิดคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นของชุมชน ทั้งนี้ การประเมินผลเป็นการศึกษาถึงข้อเท็จจริงในประเด็นที่จะประเมินเกี่ยวกับการบรรลุเป้าหมายที่พึงประสงค์ ซึ่งมีความสอดคล้องกับแนวคิดของ Bridgman and Davis (2000, pp. 126-127) ที่ได้กล่าวว่า การประเมินผลเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูลและจัดการกับข้อมูลเกี่ยวกับนโยบายหรือโครงการ ดังนั้น การประเมินผลจึงเป็นการช่วยตัดสินใจว่า โครงการประสบความสำเร็จตาม วัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้หรือไม่ รวมถึงช่วยให้ตัดสินใจได้ว่าการดำเนินโครงการควรจะใช้ทรัพยากรอยู่ในระดับเดิม หรือลดลง หรือควรยกเลิกการสนับสนุน และสอดคล้องกับแนวคิดของ Stufflebeam (2001, pp. 183-209) ที่ได้กล่าวว่า การประเมินผลผลิตที่เกิดขึ้นเป็นการประเมินเพื่อเปรียบเทียบผลที่เกิดขึ้นจากการทำโครงการกับเป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ของโครงการที่กำหนดไว้ และผลวิจัยที่พบว่าการกำหนดตัวชี้วัดได้สะท้อนให้เห็นถึงผลสำเร็จในแต่ละขั้นตอนของโครงการได้อย่างชัดเจน และยังคงสอดคล้องกับงานวิจัยของ สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์ (2562) ได้จัดทำโครงการประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ ประจำปี 2561 ตามแผนงานบูรณาการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศ โดยการประเมินผลผลิต ประชาชนผู้ร่วมโครงการมีความเห็นว่า โครงการนี้สามารถบรรลุวัตถุประสงค์ของโครงการมากที่สุด ดังนั้น การกำหนดเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพของสินค้าและบริการของหมู่บ้านท่องเที่ยวจึงเป็นประเด็นสำคัญที่ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องมีการประชุมหารือร่วมกัน โดยอาจมีการศึกษาตัวอย่างความสำเร็จจากหมู่บ้านท่องเที่ยวที่ได้รับรางวัลชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีต้นแบบ

2. ผลการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีที่มีผลกระทบต่อชุมชน พบว่า ด้านเศรษฐกิจ อยู่ในระดับมากและมีค่าเฉลี่ยมากกว่าทุกด้าน โดยมีเรื่องชุมชนมีรายได้เพิ่มขึ้น เนื่องจากมีนักท่องเที่ยวเข้ามาในหมู่บ้าน ซึ่งชี้ให้เห็นว่าโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นโครงการที่ช่วยให้เกิดรายได้ และเกิดการกระจายรายได้ไปสู่คนในชุมชนมากกว่าการดำเนินงานเรื่อง OTOP เพียงอย่างเดียว ผลวิจัยสอดคล้องกับแนวคิดของ กรมการพัฒนาชุมชน (2561) ที่กล่าวว่า โครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถีจะช่วยยกระดับผลิตภัณฑ์ให้มีอัตลักษณ์ของท้องถิ่น มีคุณภาพและมาตรฐานเป็นที่ต้องการของตลาด ทั้งนี้ ผลสัมฤทธิ์ของโครงการจะช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยมีการกระจายรายได้และหมุนเวียนในชุมชน กระตุ้นเศรษฐกิจฐานรากอย่างแท้จริง รวมถึงทำให้คนในชุมชนมีส่วนร่วมในการพัฒนาในทุกกระบวนการ ช่วยให้ชุมชนเกิดความเข้มแข็ง เป็นการสร้างเศรษฐกิจฐานรากอย่างยั่งยืน ผู้คนมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้นและมีความสุขในบ้านของตนเอง ดังนั้น ผู้ที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนให้มีการดำเนินโครงการต่อยอดต่อไปในด้านต่าง ๆ ที่เหมาะสมกับศักยภาพของชุมชน โดยเฉพาะการยกระดับอัตลักษณ์เพื่อสร้างจุดขายของหมู่บ้านในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว

3. แนวทางการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวในอนาคต พบว่า ผลการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ตามแนวทางของกรมการพัฒนาชุมชนทำให้หมู่บ้านมีอัตลักษณ์ และกิจกรรมที่น่าสนใจในการดึงดูดนักท่องเที่ยว ซึ่งชี้ให้เห็นว่า หมู่บ้าน

ท่องเที่ยวมีจุดขายที่ได้รับความสนใจจากนักท่องเที่ยว เนื่องจากความแปลกใหม่ และแตกต่างไปจากประสบการณ์เดิมของนักท่องเที่ยว ดังนั้น หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนให้หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นที่รู้จักมากขึ้น และมีการนำนักท่องเที่ยว คณะศึกษาดูงาน และส่วนราชการต่าง ๆ เข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้านมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

การประเมินผลโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี ทำให้เห็นถึงผลสำเร็จในพื้นที่ และผลสำเร็จตามกรอบวิชาการในหลากหลายมิติ ซึ่งผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะเพื่อพัฒนาการดำเนินงาน ดังนี้

1. ผู้นำชุมชนควรมีการประสานงานกับส่วนราชการต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อให้สนับสนุนงบประมาณในการดำเนินกิจกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว และการยกระดับคุณภาพของสินค้าและบริการของหมู่บ้านท่องเที่ยว
2. ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้มีการดำเนินกิจกรรมร่วมกันของคนในชุมชนอย่างต่อเนื่อง เพื่อสร้างการมีส่วนร่วมของคนในชุมชน โดยเฉพาะกิจกรรมการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้าน
3. ผู้นำชุมชนควรมีการประสานงานกับทุกภาคส่วนที่เกี่ยวข้องกับการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวของหมู่บ้านให้ร่วมกันวางแผนพัฒนาหมู่บ้านท่องเที่ยวแบบบูรณาการ เพื่อต่อยอดกิจกรรมได้อย่างมีประสิทธิภาพ
4. หมู่บ้านท่องเที่ยวควรดำเนินการสื่อสารประชาสัมพันธ์ผ่านสื่อช่องทางต่าง ๆ อย่างต่อเนื่อง เพื่อดึงนักท่องเที่ยวเข้าสู่พื้นที่
5. คนในชุมชนร่วมกันกำหนดเป้าหมายเพื่อยกระดับคุณภาพของสินค้าและบริการของหมู่บ้านท่องเที่ยวผ่านเวทีประชาคมของหมู่บ้านและท้องถิ่น เพื่อสร้างการยอมรับ และให้เกิดการมีส่วนร่วมในการพัฒนา
6. ส่วนราชการที่เกี่ยวข้องควรสนับสนุนให้มีการกำหนดแนวทางสำหรับการยกระดับอัตลักษณ์เพื่อสร้างจุดขายของหมู่บ้านในการเป็นแหล่งท่องเที่ยว
7. หน่วยงานที่เกี่ยวข้องต้องสนับสนุนให้หมู่บ้านท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี เป็นที่รู้จักมากขึ้น และมีการนำนักท่องเที่ยว คณะศึกษาดูงาน และส่วนราชการต่าง ๆ เข้ามาเยี่ยมชมหมู่บ้านมากขึ้น

เอกสารอ้างอิง

- กรมการพัฒนาชุมชน. (2559). *แผนยุทธศาสตร์กรมการพัฒนาชุมชน พ.ศ.2560-2564*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *แนวทางการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- กรมการพัฒนาชุมชน. (2561). *รายงานผลการดำเนินงาน กรมการพัฒนาชุมชน ประจำปีงบประมาณ พ.ศ.2561*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- รัตนะ บัวสนธ์. (2556). รูปแบบการประเมิน CIPP และ CIPPIEST บนพื้นที่ที่คลาดเคลื่อนและถูกต้องใน การใช้ CIPP and CIPPIEST valuation Models: Mistaken and Precise Concepts of Applications. *วารสารศิลปการศึกษาศาสตร์วิจัย*, 5(2) (7-24).
- สถาบันบัณฑิตพัฒนบริหารศาสตร์. (2561). *รายงานฉบับสมบูรณ์ โครงการประเมินผลการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ ประจำปี 2561 ตามแผนงานบูรณาการเสริมสร้างความเข้มแข็งและยั่งยืนให้กับเศรษฐกิจภายในประเทศ*. กรุงเทพฯ: กรมการพัฒนาชุมชน.
- สุชาติ ประสิทธิ์รัฐสินธุ์. (2554). *ขั้นตอน ขอบเขต และโครงสร้างของการประเมินผลโครงการ*. เอกสารประกอบการบรรยาย หลักสูตรปรัชญาดุษฎีบัณฑิตกิตติมศักดิ์การพัฒนาระบบการบริการ มหาวิทยาลัยปทุมธานี.
- สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร. (2562). *แผนยุทธศาสตร์จังหวัดสมุทรสาคร 2561-2564*. สมุทรสาคร: สำนักงานจังหวัดสมุทรสาคร.
- สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสาคร. (2561). *ผลการดำเนินงานโครงการชุมชนท่องเที่ยว OTOP นวัตวิถี สมุทรสาคร*. สมุทรสาคร: สำนักงานพัฒนาชุมชนจังหวัดสมุทรสาคร.
- Nevo, D. (1995). *School-Based Evaluation: a Dialogue for School Improvement*. New York: Pergamon.
- Peter Bridgman & Glyn Davis. (2000). *The Australian Policy Handbook*. (2nded). NSW: Allen & Unwin.
- Stufflebeam, D. L. (2001). The metaevolution imperative. *American Journal of Evaluation*, 22(2), 183-209.
- William N. Dunn. (1981). *Public Policy Analysis*. N.J.: Prentice-Hall.